

Măsurile anti-criză adoptate de băncile centrale, de tehnocrații ministerelor de finanțe sau trezoreriilor din întreaga lume, soluțiile oferite de organisme fără legitimitate democratică (ai căror membri de conducere nu sunt aleși, ci numiți), precum FMI sau Comisia Europeană au reactivat un vechi conflict prezent în orice formă de guvernământ, cel dintre dictatura majorității și cea a minorității. Sau, mai degrabă, dintre instituțiile reprezentante ale acestora, dintre instituțiile ai căror membri sunt aleși și care răspund în fața poporului (măcar odată la patru ani) și cele ai căror membri sunt numiți (de cele mai multe ori auto-numiți), independenți (nu răspund în fața nimănui) și care, paradoxal se prezintă drept instituții garante tocmai ale democrației.

Forma modernă pe care a luat-o democrația în secolul XX, și care s-a accentuat în secolul XXI, este o combinație bizară între două mișcări contrare: dictatura populistă a majorității și cea elitistă a minorității tehnocrate. Criza actuală are la bază tocmai acest conflict, atât cauzele, cât și tensiunile care acompaniază soluțiile adoptate, având originile în această bicefalitate a formei de guvernământ moderne. Este evident că Leviathan-ul modern asistențial, care redistribuie jumătate din PIB-ul produs de cetățenii privați pe pensii, salarii, subvenții acordate persoanelor fizice și juridice și contracte dedicate firmelor căpușă, este o creație a dictaturii majorității, a unei populații aflată într-un proces de îmbătrânire. Cum la fel de evident este că actuala criză a fost rezultatul eșecul elitelor tehnocrate de a susține acest proces, în pofida promisiunilor făcute. Este eșecul reglementărilor (și excesive și proaste, care au înlocuit procesul de autoreglementare al piețelor caracteristic secolului al XIX-lea) realizate de "specialiști" și al planificărilor centrale concepute de aceștia pentru a asigura resursele necesare hrănirii acestui Leviathan devorator.

Istoric, actuala situație este consecința logică a soluției identificată de liberalii clasici la problema dictaturii majorității. Majoritatea trebuia temperată prin crearea unor instituții independente specializate (curți constituționale, asociații profesionale, etc, într-un târziu chiar și bănci centrale). În secolele XVIII și XIX însă, acestea reprezentau tot majoritatea. O majoritate mai largă, una istorică. Pentru că ele se ghidau după cutume (creația majorității istorice) raționalizate. Ele aveau scopul de a tempera oportunismul și pragmatismul unei majorități prezente, în numele tradiției create de o majoritate istorică. Toate aceste "bresle" se dedicau raționalizării "cutumelor" moștenite, prin eliminarea celor devenite caduce, dar și a superstițiilor inerente fiecărei tradiții. În a doua jumătate a secolului XIX a avut loc însă o ruptură, aproape definitivă, între cutumele raționalizate și rațiune. Aceasta a fost efectul unei alianțe bizare între raționalism și romantism. Elitele tehnocrate se revoltă (romantic) împotriva tradiției și își construiesc "rațional" propriile norme, propriile reglementări, despărțindu-se de cutumele considerate iraționale. Rațiunea devine atotputernică, iar creațiile acesteia absolute. Cu toate acestea, tocmai ca urmare a atotputerniciei rațiunii, noile reguli sunt permanent supuse

rectificării, iar trăsătura lor cea mai importantă este relativismul. Noile reglementări sunt construite în interesul exclusiv al noii elite tehnocrate "independente". Principiul fundamental al dreptului, "fiecăruia, ce i se cuvine" devine "fiecaruia, ce suține că i se cuvine". Și nu se mai aplică indivizilor, ci unor caste.

În drept, crește rolul interpretativ al magistraților, proces care se suprapune celui de centralizare a puterii atât pe vechiul continent, pe timpul lui Bismarck, cât și pe noul continent, prin instituirea Leviathanului yankeu în urma câștigării de către Nord a războiului de secesiune. De altfel, noile dimensiuni ale Leviathanului sfârșitului de secol XIX sunt legitimate de puterile judecătorești respective printr-un veritabil "viol" al constituțiilor, ultimele reprezentante ale tradiției raționalizate. Rezultatul creșterii puterilor arbitrare interpretative ale clasei judecătorești este unul logic - dispariția caracterului imparțial și predictibil al deciziilor acestora. Cu alte cuvinte, dreptul își pierde trăsătura de universalitate. Sau, în traducerea unui reprezentant modern, președintele Curții Constituționale autohtone, "asta e măreția dreptului, toate legile lasă loc de interpretări".

Chiar dacă, de obicei, excesul de reglementare caracteristic secolului XX este pus pe seama "dictaturii majorității", o explicație alternativă ține tocmai de eșecul elitei judecătorești, și nu numai, de a-și îndeplini sarcina alocată de liberalii clasici, de gardieni ai imparțialității și predictibilității normelor. Conștientizând acest eșec, Parlamentele preiau inițiativa și încearcă reinstaurarea "ordinii" prin exces de reglementare, prin "specializarea" normelor pentru fiecare domeniu în parte. Tentativa legislatorilor este răspunsul acestora la lobby-ul din ce în ce mai agresiv al diferitelor bresle (din sistemul bancar, din cel judecătoresc, mai apoi cel fiscal, cel sindical și patronal sau cel din domeniu apărării - inclusiv al serviciilor secrete, etc). Toate acestea vor reglementări speciale, vor să nu intre sub incidența acelorași norme precum celelalte categorii sociale sau profesionale. Cel mai bun exemplu este New Deal-ul lui Roosevelt, acompaniat de cea mai mare operațiune de legiferare (de către consilierii tehnocrați ai președintelui, și nu de către membrii Congresului) menită a reglementa puzderia de instituții federale nou create. Reglementări declarate constituționale de către Curtea Supremă, în pofida spiritului Părinților Fondatori, în urma cedării judecătorilor Curții la șantajul lui Roosevelt, care i-a amenințat cu o veritabilă "pensionare anticipată" (prin numirea câte unui judecător suplimentar pentru fiecare dintre cei șase judecători în vârstă de peste 70 de ani).

În ceea ce privește PR-ul, noua elită tehnocrată încearcă inocularea opiniei că alegătorii simpli, și nici măcar reprezentanții acestora, nu pot deține informațiile tehnice necesare exprimării unui vot avizat pe marginea problemelor caracteristice domeniilor "independente" în care membrii săi activează. Alegătorii pot exprima opinii coerente doar în legătură cu subiectele care-i privesc direct: salarii, pensii, subvenții. Nici măcar în domeniul taxelor și impozitelor, electoratul, sau reprezentanții acestuia, nu mai au niciun cuvânt de spus, ele fiind apanajul unor modele realizate de instituții "independente", precum CE, FMI sau Banca Mondială.

Acesta este pactul propus de elita tehnocrată pentru a-și putea păstra privilegiile. Din această construcție rezultă două tipuri de legislație (și implicit o putere executivă bicefală): una populistă (rezultat al alegerilor democratice) și una tehnică (rezultat al autoreglementării elitei tehnocrate). Totodată apar și două tipuri de atitudine la adresa problemei răspunderii oficialităților în fața alegătorilor. Dacă reprezentanții aleși sunt nevoiți să accepte și măsura complementară a pierderii mandatului, ceilalți nu. Referendumul la nivelul UE este cel mai bun exemplu în acest sens. Oficialii tehnocrați (și aliații acestora) sunt aproape imposibil de demis, iar reglementările promovate de ei nu pot primi niciun vot de blam din partea populației ignorante. Sau dacă îl primesc, se repetă votul până se obține rezultatul scontat.

După două secole pline de tulburențe, consecința soluției liberal-clasice de temperare a dictaturii majorității este cum nu se poate mai nefericita și opusă intenției celor care au propus-o. Dacă ar putea să efectueze un salt în timp, un liberal clasic de secol XIX s-ar vedea prins între ciocanul dictaturii majorității și nicovala dictaturii minorității tehnocrate. {jcomments on}